

ERMENİSTAN: 2015 BİLANÇOSU

Ömer Engin LÜTEM

2015 yılı içinde Ermenistandaki gelişmeleri ikiye ayırarak incelemekte yarar vardır. Yılın yaklaşık ilk yarısına Tehcirin 100. yılını anma tören ve etkinliklerinin damgasını vurduğu görülmektedir. İkinci yarısında bu konu gündemden düşerken yerini Ermenistan Anayasasında yapılacak değişiklikler ve muhalefet partilerinin bunlara karşı çıkması almıştır. Yılın son iki ayında ise Karabağ sorunu ve buna bağlı olarak ülkenin güvenliği ön plana çıkmıştır. Biz, sadece Türkiye ile ilişkiler ve Karabağ sorunu bağlamında 2015 yılında Ermenistanın durumunu kısaca özetlemeye çalışacağız.

Tehcirin (Ermenilere göre soykırımın) 100. yılının en parlak bir şekilde anılması için Ermenistanda büyük çaba harcanmıştır. Bunun için törenlere çok sayıda yabancı devlet adamı çağrılmış ancak katılım sınırlı kalmıştır. Bununla birlikte François Hollande ve Vladimir Putinin bu törenler için Erivana gitmeleri ve konuşma yapmaları kamuoylarının dikkatini çekmiştir. Buna karşın Türkiyede Çanakkale savaşlarının 100. yılı için yapılan törenlere 17 devlet başkanı, 3 parlamento başkanı ve 5 Başbakanın katılması, kamuoyu nazarında Erivan törenlerini hayli gölgelemiştir. Başta Kim Kardaşyan gibi bazı popüler kişilerin Erivana gitmesinin ise daha ziyade ABDde dikkat çektiği ve Ermenistanda bazı çevrelerde eleştirildiği görülmüştür.

Soykırım iddialarını kabul etmeyen bir ülkenin Cumhurbaşkanı olan Recep Tayyip Erdoğanın Sarkisyan tarafından 24 Nisanda Erivandaki törenlere katılmaya davet edilmesi en azından uygunsuz bir hareket olmuş ve iki ülke arasında esasen gergin ilişkileri olumsuz etkilemiştir.

Diasporada da Tehcirin 100. yılı, ülkelere göre değişmekle beraber, gösterişli bir şekilde anılmıştır. Bu bağlamda Fransa ve ABDnin ön plana çıktığı görülmektedir. Fransada bu törenlere Hükümet düzeyinde ve yerel yönetimlerce üst düzeyde katılma olmuştur. ABDde ise Ermenilerin çokça yaşadıkları eyaletlerde resmi katılım yüksek olmasına karşın federal düzeyde, Başkan Obamanın mutlak mesajı dışında, 100. yıl için bir ilgisizlik olduğu göze çarpmıştır.

Ermenistanda ve Diaspora da, 2015 anma tören ve etkinliklerinin soykırım iddialarının Türkiye tarafından tanınmasını ve diğer bazı Ermeni taleplerinin gündeme getirilmesini sağlayacağı, en azından kolaylaştıracağı gibi bir beklenti vardı. Ancak söz konusu tören ve etkinliklerin Türk hükümeti ne de Türk kamuoyu üzerinde kayda değer bir etki yapmamıştır.

Başta Papa Francesco olmak üzere Ermeni iddialarını destekleyen az sayıda devlet adamlarına ve bu konuda karar kabul eden parlamentolara, başta Cumhurbaşkanı Erdoğan olmak üzere Türkiyede gösterilen sert resmi tepkiler ve bunların ikili ilişkilere olumsuz bir şekilde yansımaları olasılığı soykırım iddialarına verilen desteği sınırlı kılmış ve hatta bazı ülkelerin geri adım atılmasına neden olmuştur. Mesela Lüksemburg ve Avusturya hükümetleri parlamentolarını aldıkları kararı hafifletici beyanlarda bulunmuşlar, Belçika ve Bulgaristan parlamentolarının kararında soykırım sözcüğü yer almamış, Alman Meclisi ise karar tasarisını komisyona geri göndermiştir. Ayrıca, soykırım savını en fazla destekleyen Fransada Ermenilerin çok istediği soykırımı inkâr edenlerin cezalandırılmasını sağlayacak yasal bir düzenleme yapılamamıştır.

100 yıl etkinliklerinin düzenlenmesi çalışmaları çerçevesinde Türkiyeden olacak taleplerin hukuki dayanaklarının saptamakla görevli bir Komisyon kurulmuştu. Soykırım savının tanınması, 1915 olayları için Türkiyeden tazminat ve Ermeni mallarının geri verilmesinin istenmesi ve belki de, Ağrı Dağı gibi sembolik nitelikte bile olsa, Türkiyeden bir miktar toprak talep edilmesi gibi bazı hususları içereceği anlaşılan bu taleplerin 2015 yılı içinde resmen ortaya atılacağı gibi bir beklenti vardı. Yukarıda değindiğimiz gibi bu olmamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Perinçek kararından sonra, özellikle soykırım iddiaları ile ilişkilendirilecek taleplerin ortaya atılması artık kolay olmayacaktır.

Diğer yandan bu taleplerin ortaya atılmasının, Ermenistan ve Diaspora kamuoylarını tatmin etmenin dışında, Ermenistana bir yarar sağlaması düşünülemez. Aksine Türkiye ile esasen bozuk olan ilişkilerin tam bir çıkmaza girmesi, Türkiyenin de Azerbaycana daha fazla destek vermesi, bundan ürken Ermenistanın da kendisini Rusyaya adeta teslim etmesi gibi sonuçlar beklenebilir.

2015 yılında Ermenistan için olumsuz diğer bir gelişme Ermeni soykırım iddialarını uluslararası bir yalan olarak nitelendiren Doğu Perinçekin AİHM tarafından beraat ettirilmesi olmuştur. Ermenistan, hiç bir gereği yokken, Perinçek davasına müdahil olmuş, Perinçek kazanınca Ermenistan, İsviçre ve Fransa ile birlikte, davayı kaybeden taraflardan biri haline gelmiştir. Ermenistan bu başarısızlığını, Büyük Daire kararında Ermeni soykırımı hakkında kuşku uyandıran sözlerin bulunmamasından memnuniyet duyulduğunu belirterek, kendi kamuoyundan gizlemeye çalışmıştır. Ne var ki artık, Ermenileri aşağılamadan, Ermeni soykırımı olmadığını tüm Avrupada söylemek ve savunmak mümkün hale gelmiştir. Buna karşın Yahudi Holokostunu inkâr edenler birçok ülkede cezalandırılmaktadır. AİHM kararı Yahudi Holokostuna nazaran Ermenilerin soykırım iddialarına adeta ikinci sınıf bir nitelik vermiştir.

Bu yıl Ermenistanın başarısız olduğu konulardan biri de Karabağdır. Bu soruna 1994 ateşkesinden bu yana hiçbir çözüm bulunamaması, bununda Minsk Grubu eş başkanlarının (aslında hükümetlerinin) çözümsüzlüğü kendi lehlerine görmeleri, ancak gittikçe güçlenen Azerbaycanın, uluslararası hukuk da lehine olduğu için, Karabağ ve diğer Azeri topraklarının işgaline son verilmesini ısrarla istemesi, sınır boylarında çıkan çatışmaların büyümesi olasılığı ve Ermenistanın bu çatışmalarda kaybeden taraf gibi görünmeye başlaması Ermenistan aleyhine olan gelişmelerdir. Diğer yandan AİHM'in 16 Haziran 2015 tarihinde Karabağın bağımsız olmadığını ifade eden bir karar alması da bu konudaki

Ermeni iddialarına ters düşmüş ve Karabağın ileride başka ülkeler tarafından bağımsızlığının tanınması olasılığını ortadan kaldırmıştır. Diğer yandan bu yıl Karabağda yapılan parlamento ve yerel seçimlerin birçok ülke tarafından tanınmamış olması da bağımsızlık savının aleyhine bir gelişmedir. Son olarak Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi Siyasi İşler Komitesinin Karabağın bağımsız olmadığına işaret eden ve ayrıca bu bölgedeki Azerilerin zorla yerlerinden atılmasını etnik temizliğe benzeten bir karar tasarısı kabul etmiş bulunmaktadır. Bu tasarının, beklendiği gibi, Asamble Genel Kurulunda kabul edilmesi Ermenistanın Karabağ politikası için ağır bir darbe olacaktır. Son olarak Ermenistanın Rusya ile birlikte güvenliğini sağlayacağını düşündüğü ve halen de başkanlığını yaptığı Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütünün Müslüman üyeleri olan Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistanın Azerbaycana karşı Ermenistana destek vermeye niyetli görünmemeleri de Ermenistan için bir hezimettir.

Sonuç olarak 2015 yılı, Ermenistan ve Ermeniler için, soykırım iddialarının beklentilerinin çok altında uluslararası bir destek gördüğü, bu iddiaların Türkiyede hemen hiç etki yapmadığı, Türkiyeye karşı resmen talepler ileri sürülemediği, AİHMnin Perinçek davası kararının Ermenilerin soykırım tartışılmazlığı savına zarar verdiği ve Karabağ sorununda ciddi gerilemelerin yaşandığı bir yıl olmuştur.

Ermenistan halen izlemekte olduğu uzlaşmaz politikalarına devam ettiği takdirde 2016 ve izleyen yıllarda Türkiye ve özellikle Azerbaycanla çok daha ciddi bunalımlar yaşanacağı görülmektedir. Minsk Grubu eş başkanlığını yapan ABD, Rusya ve Fransa Güney Kafkasyada barışın tehlikeye atılmasını istemediklerinden, Ermenistanın Karabağ konusunda şimdi vermek istemediği tavizleri ileride vermek durumunda kalması çok muhtemeldir. Bu arada Karabağ Sorunun çözülmesi veya çözüm sürecine girmesinin, sınırın açılması ve diplomatik ilişki kurulması gibi Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesini beraberinde getireceği de unutulmamalıdır.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: LÜTEM, Ömer Engin. 2026. "ERMENİSTAN: 2015 BİLANÇOSU ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2016 / 2. Ocak 03. Erişim Mayıs 10, 2026. <https://avim.org.tr/tr/Yorum/ERMENISTAN-2015-BILANCOSU>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır